

Startnotitie

Milieueffectrapportage (m.e.r.) Herinrichting drinkwaterwinning Onnen

N.V. Waterbedrijf Groningen

28 juni 2006

A COMPANY OF

ROYAL HASKONING

**HASKONING NEDERLAND B.V.
RUIMTELIJKE ONTWIKKELING**

Chopinlaan 12
Postbus 8064
9702 KB Groningen
+31 (0)50 521 42 14 Telefoon
+31 (0)50 526 14 53 Fax
info@groningen.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel Milieueffectrapportage (m.e.r.)
Herinrichting drinkwaterwinning Onnen

Status Startnotitie

Datum 28 juni 2006

Auteurs J.S. Rus, F. Niekerk

Projectnummer 9S0440

Opdrachtgever N.V. Waterbedrijf Groningen

Referentie 9S0440/R02/JSR/Gron

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1 INLEIDING	1
1.1 Achtergrond en aanleiding	1
1.2 Milieueffectrapportage?	2
1.3 Gebiedsafbakening	2
1.4 De eerste stap in de m.e.r.-procedure: de startnotitie	3
2 PROBLEEMANALYSE EN DOELSTELLING	5
2.1 Probleemanalyse	5
2.2 Doelstelling	11
3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	13
3.1 Aard en omvang voorgenomen activiteit	13
3.2 Onderbouwing totstandkoming alternatieven	14
4 GLOBALE BESCHRIJVING VAN EFFECTEN	19
5 PROCEDURES EN ORGANISATIE	23
5.1 Betrokken partijen	23
5.2 M.e.r.-procedure in relatie tot de besluitvormingsprocedure	25
5.3 Eerder genomen overheidsbesluiten	26
5.4 Nog te nemen overheidsbesluiten	28
6 LITERATUURLIJST	30

BIJLAGE

1. Schema procedure m.e.r. en vergunning ex. art. 14 Grondwaterwet (GWW)

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond en aanleiding

In het najaar van 1998 had het noorden van Nederland te kampen met ernstige wateroverlast. Ook in het boezemgebied van de provincie Groningen steeg het water tot kritieke hoogte en werden woongebieden (stad Groningen) direct bedreigd. Om verdere stijging van de boezem te voorkomen zijn enkele laag gelegen polders, waaronder de Onner- en Oostpolder onder water gezet. De in de polder gelegen drinkwaterwinning kon dankzij de nodige inspanning en geluk (de waterstand steeg niet verder boven NAP +0,87 m) gered worden. Enkele putten langs de rand van de Hondsrug hielden de winning draaiende!

Afbeelding 1. Inundatie puttenveld pompstation Onnen (1998)

Om wateroverlast in de toekomst te voorkomen hebben de provincie Groningen en waterschap Hunze en Aa's maatregelen ontwikkeld: het ophogen van boezemkades en de aanwijzing en inrichting van bergingsgebieden. Dit heeft in 2005 geleid tot de aanwijzing van een aantal waterbergingsgebieden in het Provinciaal Omgevingsplan van Groningen (GS van Groningen, 2005).

Daartoe behoort ook het noodbergingsgebied van de Onner- en Oostpolder gelegen tussen de Hondsrug en het Zuidlaardermeer/Drentsche Diep. Deze polder heeft een relatief lage ligging, zodat veel water geborgen kan worden. In extreem natte situaties met een frequentie van 1x per 100 jaar kan hier bijna 18 miljoen m³ boezemwater tijdelijk worden opgevangen, waarbij de waterstand kan oplopen tot maximaal NAP +1,50 m. Bij volledige vulling varieert de gemiddelde waterdiepte van enkele decimeters langs de westelijke rand van de polder tot meer dan 2,0 m in het centrale oostelijke deel van de polder. De maximale duur van de inundatie bedraagt ongeveer anderhalve maand.

De noodberging dient uiterlijk in 2008 operationeel te zijn. De inrichtingsmaatregelen worden zoveel mogelijk gecombineerd met die van de Herinrichting Haren.

In het noodbergingsgebied bevindt zich de drinkwaterwinning van Onnen van het Waterbedrijf Groningen. Deze grondwaterwinning speelt al sinds 1934 een belangrijke rol bij de drinkwatervoorziening van de provincie Groningen. Hier wordt thans gemiddeld 12 miljoen m³ grondwater per jaar gewonnen. De winputten, waarvan er 55 operationeel

zijn, liggen in een vijftal puttenseries verspreid in het zuidelijke deel van het noodbergingsgebied (zie afbeeldingen 2 en 3). Het puttenveld strekt zich over een groot gebied (2,5 x 2 km) uit en vormt daarmee een van de grootste drinkwaterwingebieden in Noord-Nederland.

Door de aanwijzing van de Onner- en Oostpolder tot noodbergingsgebied dienen maatregelen getroffen worden voor de veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Bij maximale inundatie (waterstand NAP +1,50 m) komen bijna alle bestaande winputten onder water te staan. Doordat een minimale levering van drinkwater gegarandeerd moet blijven en operationele winputten niet onder water mogen komen, is het ophogen van bestaande putten of het realiseren van nieuwe putten op andere locaties noodzakelijk. Waterbedrijf Groningen heeft in overleg met de provincie Groningen en waterschap Hunze en Aa's alternatieven ontwikkeld voor het realiseren van een duurzame grondwaterwinning. De aanleg van een nieuwe puttenserie op de kade langs het Zuidlaardermeer vormt de belangrijkste bouwsteen in deze alternatieven. Voor de herinrichting is het uitvoeren van een milieueffectrapportage (m.e.r.) noodzakelijk. Deze startnotitie vormt de aanvang van het m.e.r.-traject.

1.2 Milieueffectrapportage?

Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is een hulpmiddel bij de besluitvorming over grote projecten en ingrepen. Het doel van een m.e.r. is, om in de besluitvorming het milieubelang, tussen alle andere belangen, een volwaardige rol te laten spelen. De procedure is wettelijk geregeld in de Wet milieubeheer en diverse uitvoeringsbesluiten. Het Milieu Effect Rapport (MER) is een belangrijk onderdeel van deze procedure. Hierin worden op een samenhangende, objectieve en systematische wijze de milieueffecten beschreven die naar verwachting zullen optreden als gevolg van de voorgenomen activiteit. In dit geval de herinrichting van de drinkwaterwinning van Onnen.

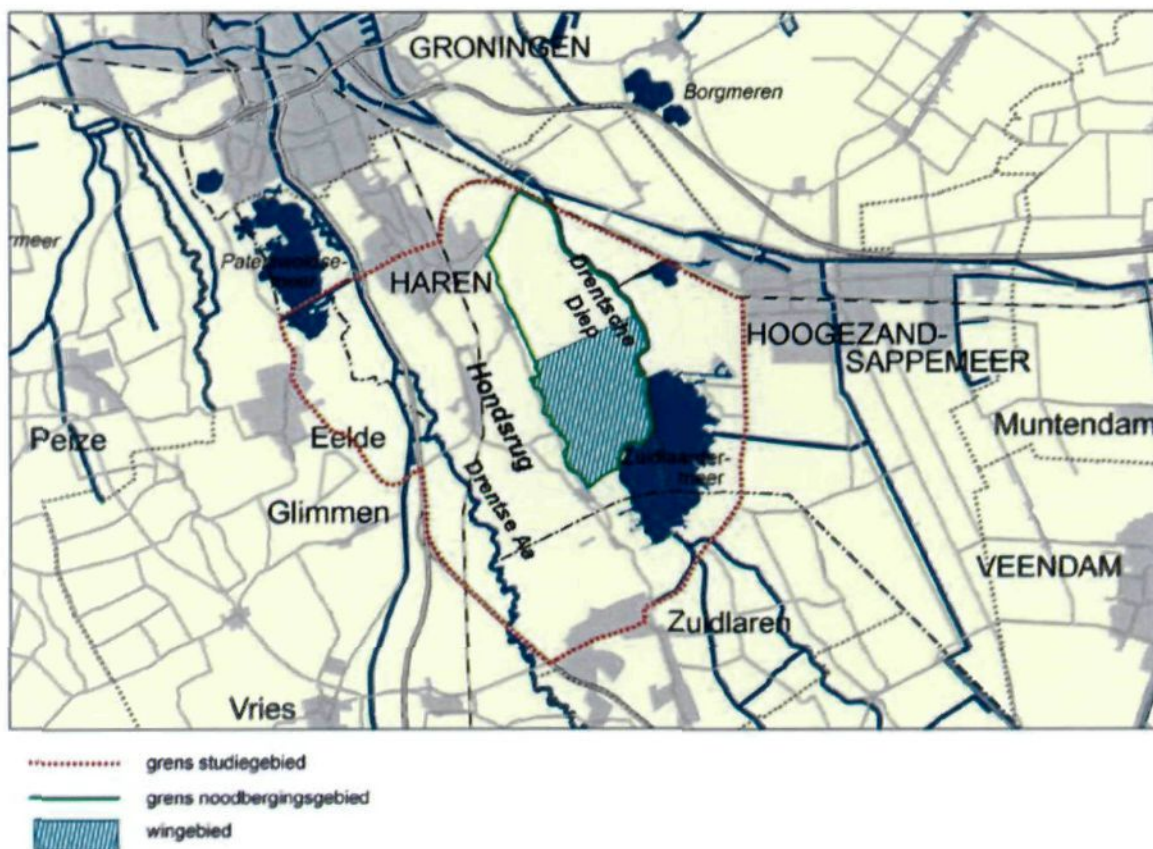
De m.e.r. voor de herinrichting van de drinkwaterwinning Onnen is gekoppeld aan de vergunningverlening voor de grondwateronttrekking in het kader van de Grondwaterwet. Het betreft hier een wijziging van een bestaande vergunning. In bijlage 1 zijn hiervoor de procedures schematisch in de tijd weergegeven.

Waterbedrijf Groningen treedt op als initiatiefnemer in de m.e.r.-procedure; Gedeputeerde Staten van Groningen (GS) vormen het bevoegd gezag.

1.3 Gebiedsafbakening

Er wordt onderscheid gemaakt tussen het studiegebied, het wingebied en het noodbergingsgebied (afbeelding 2). Het wingebied, zijnde het plangebied waar de herinrichting van de grondwaterwinning plaatsvindt, beslaat ongeveer de zuidelijke helft van het noodbergingsgebied. In het studiegebied worden de effecten van de maatregelen in beeld gebracht. Het is ruimer dan het wingebied en beslaat grofweg het gebied tussen de kernen Haren, Hoogezand, Zuidlaren en Eelde. Het studiegebied ligt grotendeels in de provincie Groningen en deels in de provincie Drenthe.

Afbeelding 2. Overzicht studiegebied, noodbergingsgebied en wingebied (plangebied)

1.4 De eerste stap in de m.e.r.-procedure: de startnotitie

Voor u ligt de startnotitie voor de herinrichting van de drinkwaterwinning van Onnen. De startnotitie vormt de eerste stap in de m.e.r.-procedure. Met deze startnotitie wil Waterbedrijf Groningen informatie verschaffen over het *wat, waar en waarom* van het voorgenomen plan om de drinkwaterwinning in de Onner- en Oostpolder opnieuw in te richten.

De volgende onderdelen komen in deze startnotitie aan bod:

- Een toelichting van het probleem en de doelstelling van de herinrichting van de drinkwaterwinning (hoofdstuk 2).
- Een beschrijving van de voorgenomen activiteit met alternatieven (hoofdstuk 3).
- Een globale beschrijving van de verwachte effecten (hoofdstuk 4).
- Een toelichting op de m.e.r.-procedure en de genomen en nog te nemen overheidsbesluiten die van belang zijn (hoofdstuk 5).
- Een korte literatuurlijst (hoofdstuk 6).

Afbeelding 3. Drinkwaterwinning Onnen met pompstation, puttenseries en voorgenomen activiteit *

* Betreft basiselementen van voorgenomen activiteit. Overige elementen (benodigde rest capaciteit waterwinning) zijn opgenomen in alternatieven 1 en 2 (zie afbeeldingen 10b en 10c)

2 PROBLEEMANALYSE EN DOELSTELLING

2.1 Probleemanalyse

Functies in het gebied

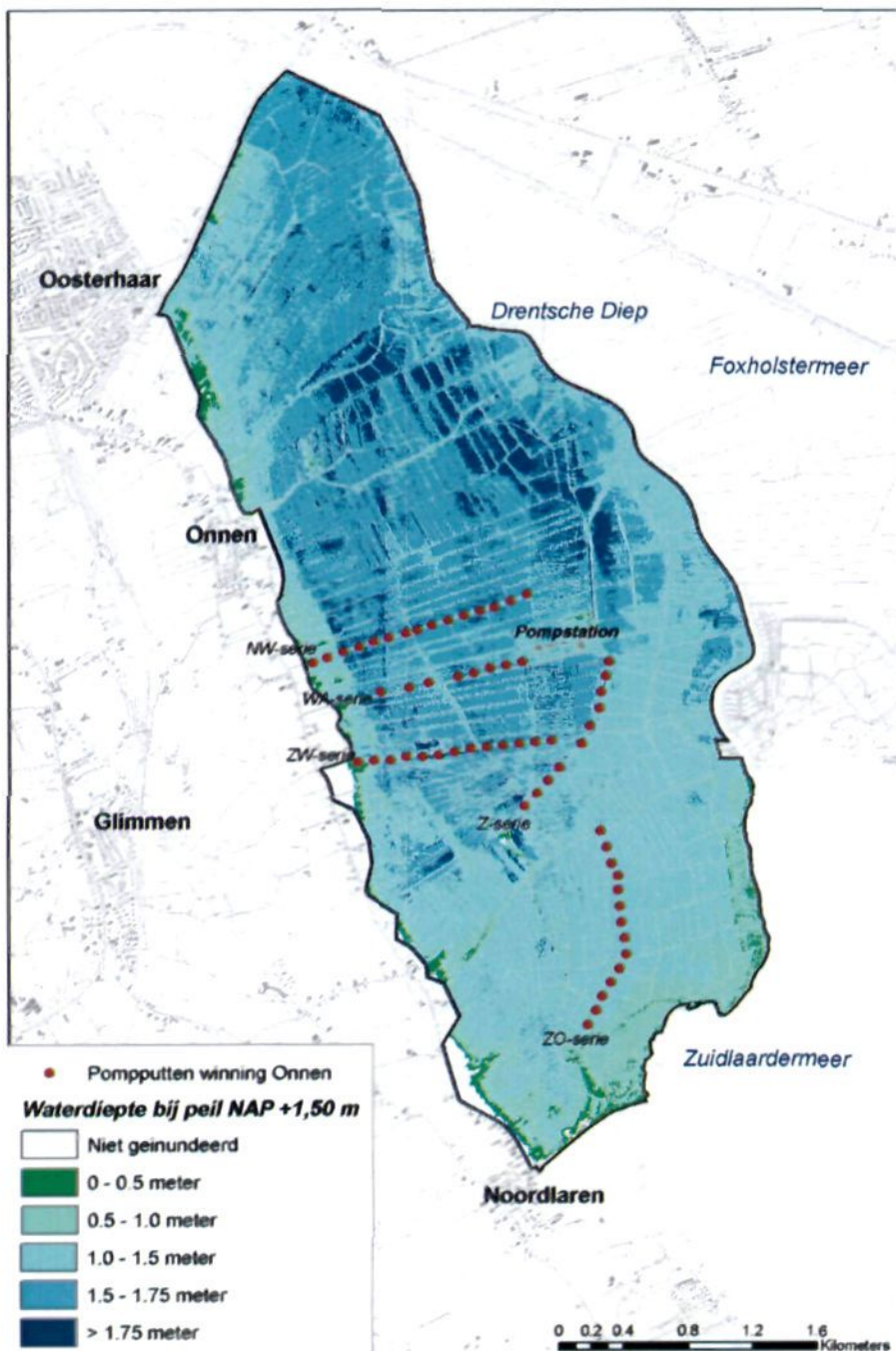
In het gebied van de Onner- en Oostpolder zijn de functies drinkwaterwinning, natuur, landbouw en recreatie van belang. De bebouwing in het gebied is spaarzaam en beperkt tot het pompstation/zuiveringsgebouw van de drinkwaterwinning, enkele gebouwen langs de kade van het Zuidlaardermeer en kleine opstallen (transformatorhuisjes waterwinning, vliegbaken, etc.). Door de aanwijzing als noodbergingsgebied is de functie waterberging toegevoegd aan het gebied. Deze aanwijzing heeft effect op zowel de functies van natuur en landbouw als op die van de drinkwaterwinning. Tevens dienen maatregelen genomen te worden voor het veiligstellen van de bebouwing.

Duurzaamheid drinkwaterwinning

Tijdens inundatie van het noodbergingsgebied dienen de kwaliteit en de leveringszekerheid van de drinkwaterwinning gegarandeerd te blijven. Om aan de drinkwaterbehoefte te kunnen voldoen dient ten minste 40% (1.250 m³/uur) van de onttrekkingscapaciteit (3.080 m³/uur) ter beschikking te blijven. De operationele capaciteit van 1.250 m³/uur dient gewonnen te worden door putten die niet onder water komen te staan en bereikbaar blijven voor de bedrijfsvoering. De huidige putten liggen ongeveer op maaiveldniveau, zodat bij inundatie met een maximale waterstand van NAP +1,50 m bijna alle putten verdrinken (zie afbeelding 4).

De ZO-puttenserie, bestaande uit een 14-tal putten (afbeelding 3), welke het laatst (1970) is aangelegd, vormt momenteel de ruggengraat van de grondwaterwinning. Hier wordt ongeveer de helft van de totale hoeveelheid grondwater onttrokken. In de autonome ontwikkeling - zonder herinrichting van de winning - zal in de eerste plaats deze puttenserie verhoogd moeten worden, aangevuld met putten van andere series. De resterende putten dienen stilgelegd en beschermd te worden tegen intredend oppervlaktewater. Tevens dient het pompstation/zuiveringsgebouw gevrijwaard te blijven voor overstroming door het aanleggen van een kade rondom het terrein (Waterschap Hunze en Aa's, 2006). Tot slot zijn aanvullende beschermingsmaatregelen nodig voor transformatorhuisjes en voorzieningen voor de leveringszekerheid bij breuk van ruwwaterleidingen (ringleidingen of meer putten ophogen).

Afbeelding 4. Waterdiepte Onner- en Oostpolder bij maximum waterpeil van NAP +1,50 m

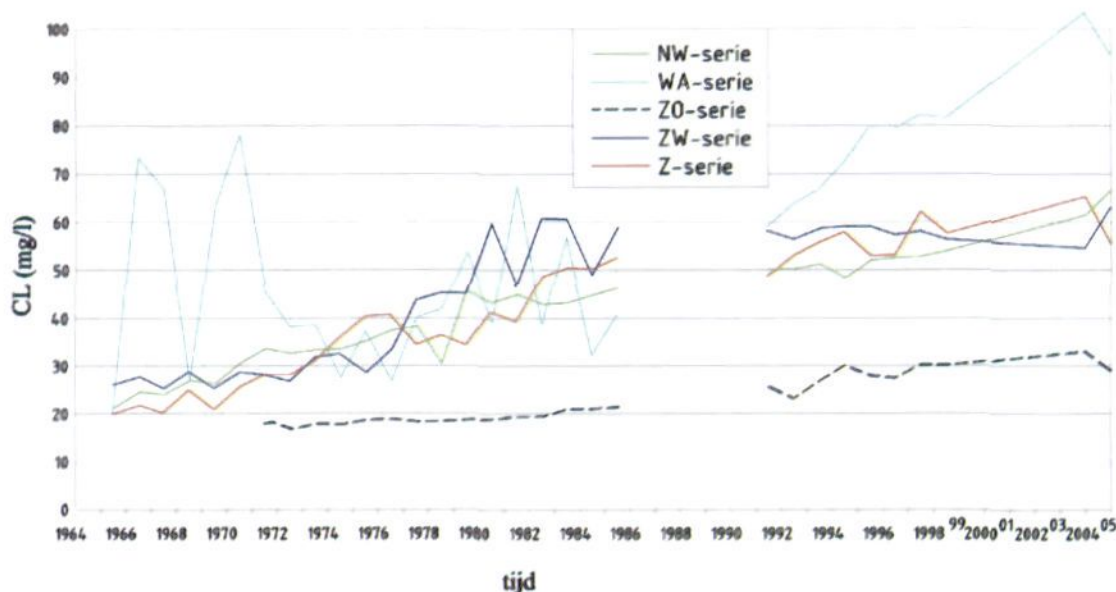

Het ophogen van de bestaande putten in de vorm van aan te leggen kades of terpen stuit op grote landschappelijke bezwaren. De provincie Groningen heeft daarom Waterbedrijf Groningen verzocht te zoeken naar alternatieven die een dergelijke landschappelijke ingreep kunnen voorkomen.

Daarbij komt dat er ook vanuit het functioneren van de drinkwaterwinning aspecten spelen die een herinrichting van het puttenveld wenselijk maken. Deze aspecten betreffen de (nog) beperkte verzilting van delen van de grondwaterwinning (zie afbeelding 5) en de slechte technische conditie van enkele oudere puttenseries (WA- en Z-serie uit de jaren '50-'60).

De verzilting treedt met name op in de noordoosthoek van het puttenveld, waarbij in enkele putten een chloridegehalte wordt aangetroffen van 100 tot 150 mg/l. Het gemiddelde chloridegehalte van de gehele winning ligt echter nog op een laag niveau van circa 40 mg/l.

Afbeelding 5. Verloop van het chloridegehalte van de puttenseries pompstation Onnen

Genoemde problematiek (maatregelen noodberging, verzilting en vernieuwing winputten) heeft er toe geleid dat Waterbedrijf Groningen is gaan zoeken naar alternatieven om te komen tot een duurzame drinkwaterwinning in de Onner- en Oostpolder. Het verplaatsen van het zwaartepunt van de winning naar het zuiden, daar waar het verziltingsgevaar niet aanwezig of minder groot is, vormt de kerngedachte achter deze herinrichting. Door een deel van de winning aan te leggen op de kade langs het Zuidlaardermeer zou tevens tegemoet worden gekomen aan de wensen van landschappelijke inpassing.

Relatie waterwinning en natuur

De (toekomstige) reservaatgebieden in de Onner- en Oostpolder liggen grotendeels in het oostelijke deel van de polder, tegen het Zuidlaardermeer aan. De landbouwgronden en beheersgebieden zijn in het westelijke deel nabij de Hondsrug en in het centrum gesitueerd (zie afbeelding 6).

In het kader van de Herinrichting Haren wordt gewerkt aan de verdere realisatie van de functieverdeling natuur-landbouw. De reservaat- en beheersgebieden maken deel uit van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het gebied heeft een belangrijke functie voor weidevogels. De huidige puttenseries van de drinkwaterwinning Onnen liggen voor een belangrijk deel in het reservaatgebied van de polder.

Afbeelding 6. Ligging natuurgebieden

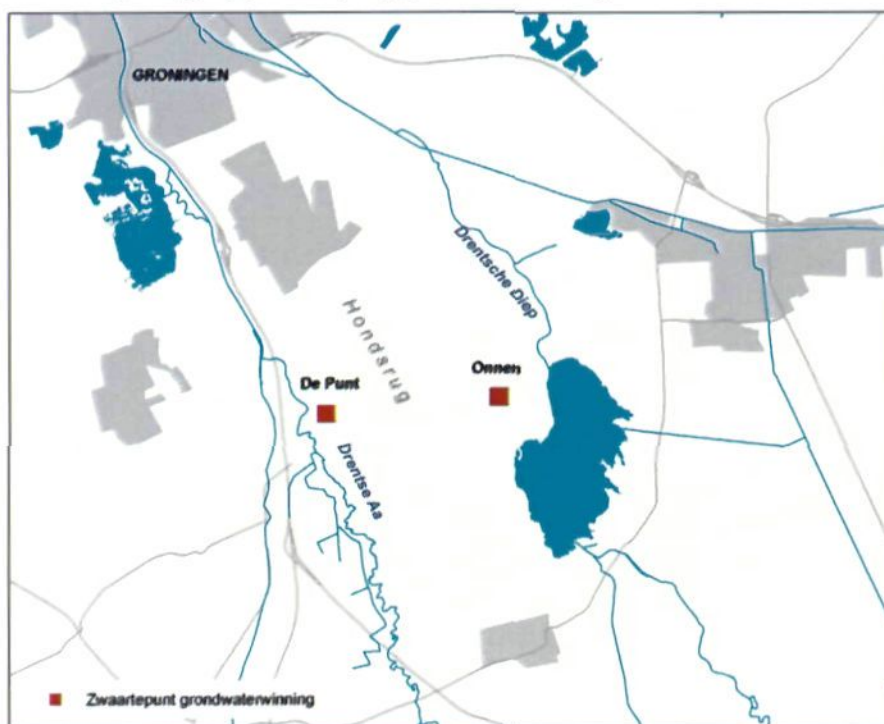
In het verleden stond de grondwaterwinning Onnen op gespannen voet met de natuur. In het Voorontwerpplan/Milieu Effect Rapport (VOP/MER) van de Herinrichting Haren, gepubliceerd in 1997, werd uitgegaan van herstel van kwelafhankelijke, basenminnende vegetaties. Voorwaarde hiervoor was de vermindering van de grondwaterwinning zodat de kwel weer terug zou komen. Onderzoek nadien (IWACO en KIWA, 1998) heeft echter aangetoond dat het verminderen van de grondwaterwinning van pompstation Onnen niet leidt tot het gewenste herstel van de kwel. Uit onderzoek blijkt verder dat ook overstroming met kalkrijk water goede kansen biedt voor de ontwikkeling van waardevolle vegetaties. In het verre verleden behoorden deze overstromingen vanuit het Zuidlaardermeer tot de natuurlijke dynamiek van het gebied. De overstromingen met basenrijk water zijn essentieel geweest voor de waardevolle vegetaties die in dit gebied voorkwamen. Natuurontwikkeling op basis van 'oppervlaktewater gestuurde natuur'

vormt nu de kern van de verdere natuurplannen in het EHS-gebied rond het Zuidlaardermeer.

Uit genoemd onderzoek kwam tevens naar voren dat de (beperkte) kwel in de Onner- en Oostpolder zich manifesteert in een zone direct langs de Hondsrug, een gebied met een landbouwfunctie.

Aan de westzijde van de Hondsrug, in het dal van de Drentse Aa liggen natuurgebieden die voor hun behoud en ontwikkeling in sterkere mate afhankelijk zijn van regionale kwel (grondwater gestuurde natuur). Er zijn twee grondwaterwinningen die invloed hebben op deze regionale kwel: de grondwaterwinning van De Punt en die van Onnen (zie afbeelding 7). Door haar nabije ligging - op de flank van het beekdal - heeft de winning van De Punt uiteraard meer invloed dan die van Onnen. Recent zijn afspraken gemaakt over de (verdere) vermindering van de grondwaterwinning van De Punt¹. Uit onderzoek is gebleken dat de grondwaterwinning van Onnen voor circa 20% verantwoordelijk is voor de kwelafname in het dal van de Drentse Aa.

Afbeelding 7. Ligging (zwaartepunt) grondwaterwinningen Onnen en De Punt

Op basis van de resultaten van een uitgebreid hydro-ecologisch onderzoek (IWACO en KIWA, 1998) is in 1999 het Raamconvenant Hunze & Drentse Aa gesloten, met als belangrijkste afspraak om de grondwaterwinningen van Onnen en van De Punt te binden aan maximale onttrekkingen van respectievelijk 12 en 8 miljoen m³/jaar.

In aansluiting op het Raamconvenant is voor Gorecht-Oost een deelconvenant gesloten, waarbij tussen belanghebbende partijen is afgesproken om te streven naar het duurzaam samengaan van grondwaterwinning en natuurontwikkeling. Waterbedrijf

¹ In een onlangs ondertekend 'Tussenconvenant Gorecht-West' zijn afspraken gemaakt om de grondwaterwinning van De Punt te beperken tot 4 miljoen m³/jaar en onderzoek te verrichten naar verdere vermindering van deze grondwaterwinning.

Groningen en Stichting Het Groninger Landschap zijn in de convenantsafspraken specifieke verplichtingen aangegaan. Handhaving en duurzame inpassing van de grondwaterwinning in ruil voor het beschikbaar stellen van gelden voor aankoop, ontpachting, inrichting en beheer vormen de kern van de afspraak.

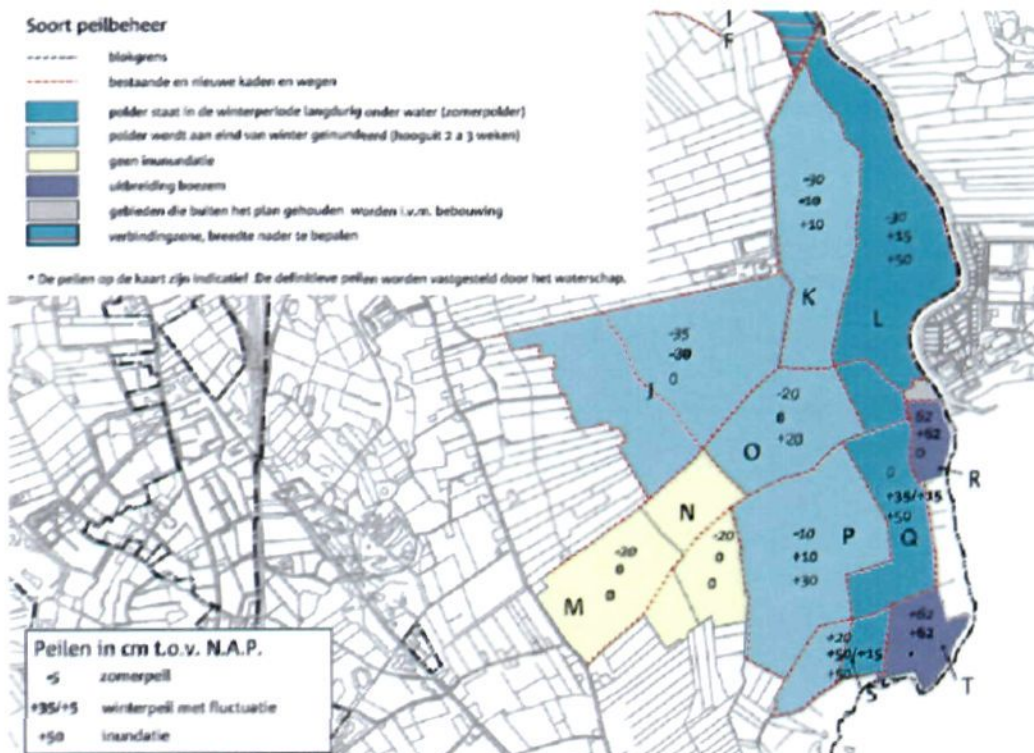
Door het verplaatsen van het zwaartepunt van de grondwaterwinning naar het zuidoosten (nabij het Zuidlaardermeer) wordt verwacht dat (indirect) meer oppervlaktewater wordt aangetrokken en dat de hydrologische effecten op de natuurwaarden in het dal van de Drentse Aa zullen verminderen.

Relatie met de Herinrichting Haren

Binnen de herinrichting Haren wordt invulling gegeven aan de functiescheiding tussen landbouw en natuur in de Onner- en Oostpolder (Landinrichtingscommissie Haren, 2001). Natte natuurgebieden (reservaatsgebieden) als onderdeel van de EHS zijn voorzien in het oostelijke deel van genoemde polders tegen het Zuidlaardermeer aan. Mede door de convenantsafspraken (Deelconvenant Gorecht-Oost) kan de realisatie van de EHS versneld worden. Daarnaast wordt door de provincie Groningen in het kader van de aanwijzing van de bergings- en noodbergingsgebieden gewerkt aan de realisatie van flankerend beleid. Voor de Onner- en Oostpolder worden hiervoor diverse maatregelen getroffen om de lopende Herinrichting te faciliteren en te versnellen. Met name ten aanzien van nieuwe en te verbeteren infrastructuur is afstemming tussen de Herinrichting Haren en de verplaatsing van de drinkwaterwinning noodzakelijk. Het betreft hier de aanleg van toegangswegen, onderhoudspaden, bruggen, etc.

Daarnaast ligt er een hydrologische relatie tussen het plan van de Herinrichting Haren en de verplaatsing van de drinkwaterwinning. Het betreft hier de realisatie van EHS met aanleg en inrichting van natte gebieden in het oostelijke deel van de Oostpolder. Door peilverhoging, inundatie (aanleg zomerpolders) en uitbreiding van de boezem zal de winning (potentieel) in sterkere mate gevoed worden door oppervlaktewater.

Afbeelding 8. Overzicht peilgebieden Oostpolder, Herinrichtingsplan Haren (ontwerp planuitwerking Hunzedal)

Relatie met Masterplan Kaden waterschap Hunze en Aa's

Vanuit oogpunt van veiligheid wordt de komende jaren naast het inrichten van waterbergingsgebieden ook gewerkt aan het ophogen van boezemkaden. Binnen het Masterplan Kaden van waterschap Hunze en Aa's worden de kaden langs het Drentsche Diep en het Zuidlaardermeer op de vereiste hoogte van NAP +1,80 m gebracht. Op twee plaatsen wijkt dit kadetracé af van het huidige tracé. Ten zuiden van palingrokerij Vos en halverwege tussen palingrokerij Vos en Noordlaren wordt het tracé landinwaarts verplaatst voor uitbreiding van het areaal boezemland (zie ook afbeelding 8 met gebieden uitbreiding boezem). Deze nieuwe delen van de boezemkade zullen aangelegd worden als onderdelen van de Herinrichting Haren.

De verbetering van de bestaande en aanleg van de nieuwe boezemkade maakt het mogelijk om de werken van de waterwinning te integreren met die van de kadeaanleg.

2.2

Doelstelling

De hoofddoelstelling van de herinrichting van de drinkwaterwinning is het garanderen van een goede kwaliteit en leveringszekerheid van de drinkwaterwinning door pompstation Onnen tijdens het gebruik van de Onner- en Oostpolder als noodberging voor boezemwater.

Afgeleide doelstelling is het vergroten van de duurzaamheid van de waterwinning met het oog op verzilting, technische conditie van de winputten en omgevingseffecten. Wat het laatste betreft is het effect van de waterwinning op natuurwaarden in het dal van de Drentse Aa van belang. De herinrichting van de winning zou bij voorkeur ook de doelen van de Herinrichting Haren dichterbij moeten brengen. Dit betreft voornamelijk

verbetering van de verkaveling en waterhuishoudkundige inrichting voor natuur en landbouw.

Een goede afweging van de verschillende herinrichtingsvarianten (alternatieven) moet mogelijk worden gemaakt door het opstellen van een milieueffectrapportage (m.e.r.), die tevens 'SMB-proof' is. Dit betekent dat het Milieu Effect Rapport (MER) tevens moet voldoen aan de voorwaarden voor een strategische milieubeoordeling (SMB), ook wel plan-MER genaamd (zie paragraaf 5.4).

3 VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Aard en omvang voorgenomen activiteit

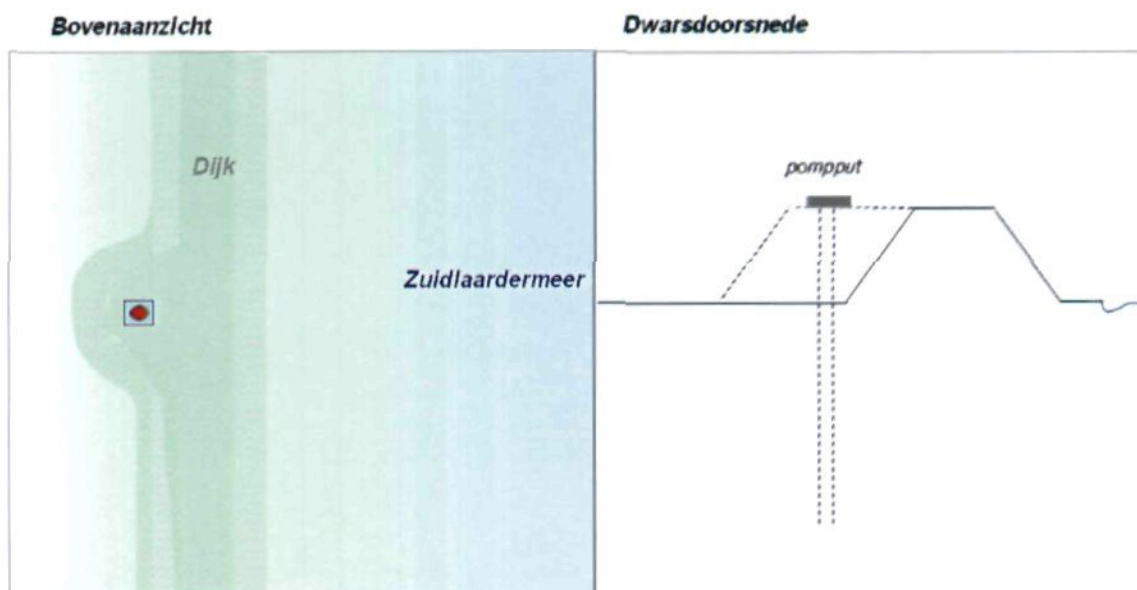
Maatregelen situatie noodberging

De voorgenomen activiteit bestaat uit het aanleggen van een nieuwe puttenserie op de kade langs het Zuidlaardermeer met een minimale capaciteit van 1.250 m³/uur, voldoende om in geval de noodberging wordt ingezet de levering van drinkwater te kunnen waarborgen. Uitgaande van een putcapaciteit van 73,5 m³/uur dienen 17 putten aangelegd te worden. De puttenserie zal aangelegd worden vanaf de Osdijk in het noorden tot aan de zuidpunt van de bestaande ZO-puttenserie in het zuiden, een lengte van circa 1.950 m (zie afbeelding 3). De afstand van de meest zuidelijke put van deze dijkserie tot aan de bestaande ZO-serie dient minimaal 200 m te bedragen. De afstand tussen de putten bedraagt circa 115 m.

De te verbeteren boezemkade zal op een hoogte aangelegd worden van NAP +1,80 m, 30 cm boven de maximale maatgevende waterstand van NAP +1,50 m. Voor onderhoudswerkzaamheden aan zowel de kade als aan de winputten zal de kruin van de kade tevens dienen als onderhoudspad. De winputten zullen aangelegd worden in de vorm van kleine uitstulpingen van de kade op gelijke hoogte met de kruin (zie afbeelding 9). De putten zullen geboord worden tot een diepte van circa 90 m. Het water zal onttrokken worden uit het diepe watervoerende pakket onder een kleilaag (Eemkleilaag).

Om te kunnen voldoen aan de eisen van leveringszekerheid zal een dubbele leiding aangelegd worden vanaf de noordzijde van de puttenserie (bij de Osdijk) tot aan het pompstation.

Afbeelding 9. Principeschets aanleg winput

Naast de aanleg van de nieuwe dijkserie dienen beschermingsmaatregelen genomen te worden voor de overige onderdelen van de drinkwaterwinning (waterdicht maken overige putten, bescherming drinkwaterinfrastructuur, aanleg kade rondom pompstation/zuiveringsgebouw, etc.).

Maatregelen reguliere winning

Om aan de drinkwaterbehoefte in de toekomst te kunnen voldoen is voor de grondwaterwinning van Onnen een onttrekkingscapaciteit van 3.080 m³/uur nodig. Deze hoeveelheid heeft betrekking op de gezamenlijk geïnstalleerde capaciteit van de winputten, noodzakelijk om tijdelijke pieken in de drinkwaterbehoefte op te kunnen vangen. Deze capaciteit dient los gezien te worden van de jaaronttrekking, welke ligt op een niveau van 12 miljoen m³/jaar.

De dijkserie met een capaciteit van 1.250 m³/uur is noodzakelijk om in tijden van noodberging de levering van drinkwater te kunnen veiligstellen. Daarnaast heeft Waterbedrijf Groningen het voornemen de reguliere winning, waar de dijkserie deel van uit zal maken, te optimaliseren en duurzaam in te richten.

De ZO-serie met een capaciteit van 1.100 m³/uur, de ruggengraat van de huidige winning, zal onderdeel uit maken van de toekomstige drinkwaterwinning. Daarnaast is het de bedoeling om de ZO-serie, met enkele putten, naar het zuiden toe te verlengen (te rekenen op een capaciteit van 220 m³/uur). De nog resterende benodigde capaciteit (510 m³/uur) zal of onttrokken worden in de NW-hoek van het wingebied of in de vorm van een extra onttrekking in de dijkserie met een dichter puttenet.

3.2 Onderbouwing totstandkoming alternatieven

Gezamenlijk hebben de bestaande ZO-serie, de verlenging van de ZO-serie en de nieuwe dijkserie een capaciteit van 2.570 m³/uur, of wel 83% van de benodigde capaciteit (3.080 m³/uur). Een hoeveelheid water van 510 m³/uur (17%) dient elders binnen het wingebied onttrokken te worden.

Resultaten vooronderzoek

In een vooronderzoek (Royal Haskoning, 2006) zijn voor de toekomstige grondwateronttrekking twee alternatieven opgesteld en geanalyseerd. In beide alternatieven is uitgegaan van de inzet van de bestaande ZO-serie en de nieuwe dijkserie, waarmee een capaciteit van 2.350 m³/uur geleverd kan worden. In het ene alternatief wordt de aanvullende capaciteit (730 m³/uur) onttrokken door een 10-tal nieuwe putten, aan te leggen in een nieuwe puttenserie ten zuiden van de bestaande ZO-serie langs de weg (Meester Koolweg) tot aan Noordlaren. In het tweede alternatief wordt deze capaciteit onttrokken door de westelijke putten van de NW-serie en de ZW-serie.

De verlenging van de ZO-serie naar het zuiden heeft als voordeel dat het zwaartepunt van de winning nog meer zuidwaarts in een omgeving met zoet grondwater komt te liggen. Een nevenvoordeel is dat meer grondwater wordt onttrokken uit een gebied met veel (voedend) oppervlaktewater. Het tweede alternatief met behoud van een deel van de westelijke putten langs de Hondsrug is meer behoudend van aard en heeft onder ander als voordeel dat de winning meer gespreid is en daardoor beter ingedekt tegen bepaalde risico's (denk aan verzilting of verandering van grondwaterkwaliteit).

Beide alternatieven zijn in het vooronderzoek globaal getoetst op meerdere criteria (technische winmogelijkheden, verziltingsrisico's, effecten op natuur, etc.).

In het kader van het vooronderzoek is tevens een vijftal diepe verkenningss boringen geplaatst om meer inzicht te verkrijgen in de ondergrond en de grondwaterkwaliteit langs het Zuidlaardermeer. De boringen zijn afgewerkt tot waarnemingsputten met meerdere peilfilters. Uit dit veldonderzoek is gebleken dat langs het Zuidlaardermeer, vanaf de Osdijk in het noorden tot aan het gemaal in het zuiden een goed doorlatend grofzandig watervoerend pakket aanwezig is. Ook de grondwaterkwaliteit (zoutgehalte) en de verdere bodemopbouw zijn zodanig dat de aanleg van de dijkserie verantwoord wordt geacht. Deze conclusie is mede gebaseerd op verziltingsberekeningen.

Uit een nieuwe verkenningss boring ten zuiden van het gemaal van de Oostpolder werd echter nauwelijks een geschikt watervoerend pakket aangetroffen. Hiermee is de optie van de verlenging van de ZO-serie naar het zuiden slechts in beperkte mate mogelijk.

Vastlegging alternatieven in MER

Op basis van genoemd vooronderzoek heeft Waterbedrijf Groningen in overleg met de provincie Groningen en waterschap Hunze en Aa's drie alternatieven geformuleerd welke in het MER nader uitgewerkt en afgewogen dienen te worden. De alternatieven zijn gebaseerd op een onttrekking van 12 miljoen m³/jaar. Voor de alternatieven zijn aangegeven de jaaronttrekkingen per serie (m³/jaar) en de capaciteiten per serie (m³/uur). De capaciteit is de hoeveelheid water die een puttenserie maximaal kan leveren.

De alternatieven zijn:

0-Alternatief (afbeelding 10a)

Ophoging van de huidige winputten (circa 35 stuks) en handhaving huidige onttrekking (zie afbeelding 10a).

ZO-serie:	6,3 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 1.100 m ³ /uur)
NW-serie:	2,5 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 871 m ³ /uur)
ZW-serie:	3,2 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 747 m ³ /uur)
Overige putten	(capaciteit 666 m ³ /uur)

Totaal 12 miljoen m³/jaar (capaciteit 3.384 m³/uur)

Alternatief 1 (afbeelding 10b)

Aanleg dijkserie, behoud ZO-serie met beperkte uitbreiding naar het zuiden (te rekenen op 3 putten met 73 m³/uur/put) en nieuwe serie in NW-hoek van het gebied voor de nog ontbrekende capaciteit (510 m³/uur).

ZO-serie (bestaand):	4,3 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 1.100 m ³ /uur)
Uitbreiding ZO-serie(nieuw)*	0,8 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 220 m ³ /uur)
Dijkserie (nieuw):	4,9 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 1.250 m ³ /uur)
NW-hoek (nieuw):	2,0 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 510 m ³ /uur)

Totaal 12 miljoen m³/jaar (capaciteit 3.080 m³/uur)

Alternatief 2 (afbeelding 10c)

Idem als alternatief 1, maar ontbrekende capaciteit (510 m³/uur) extra te winnen in de dijkserie

ZO-serie (bestaand):	4,3 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 1.100 m ³ /uur)
Uitbreiding ZO-serie(nieuw)*:	0,8 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 220 m ³ /uur)
Dijkserie (nieuw):	6,9 miljoen m ³ /jaar (capaciteit 1.760 m ³ /uur)

 Totaal 12 miljoen m³/jaar (capaciteit 3.080 m³/uur)

* capaciteit van mogelijke uitbreiding nog nader te bepalen in het MER

De jaaronttrekkingen van de puttenseries in het 0-alternatief zijn gebaseerd op het huidige onttrekkingsregime, waarbij de ZO-serie zwaarder belast wordt (meer draaiuren) dan de andere puttenseries. In dit alternatief wordt de benodigde extra capaciteit geleverd door oude en weinig in gebruik zijnde putten van de WA- en Z-series.

In de alternatieven 1 en 2 zijn de jaaronttrekkingen van de puttenseries afgeleid uit de uurcapaciteiten van de series (jaaronttrekking= uurcapaciteit x aantal draaiuren/jaar). In de alternatieven 1 en 2 is uitgegaan van circa 3.900 draaiuren per jaar, gelijk voor alle putten en puttenseries.

Alternatief 0 vormt in feite de autonome ontwikkeling die gaat plaatsvinden als gevolg van het besluit de Onner- en Oostpolder in te richten als noodbergingsgebied. De hydrologische effecten op de omgeving blijven gelijk aan die van de huidige situatie. Aangezien er maatregelen voor de winning genomen moeten worden met de daarmee gepaard gaande kosten en effecten op de omgeving (bijvoorbeeld landschappelijke effecten) wordt de situatie beschouwd en getoetst als een alternatief. In dit alternatief zullen in de eerste plaats de putten van de ZO-serie opgehoogd moeten worden, aangevuld met enkele putten van andere series ten einde bij noodberging 1.250 m³/uur te kunnen blijven produceren. Echter vanwege de noodzakelijke leveringszekerheid dienen ook andere putten opgehoogd te worden om het uitvallen van de ZO-serie tijdens inundatie (1.100 m³/uur) te kunnen opvangen. Het uitvallen van de ZO-serie heeft te maken met de mogelijkheid van het optreden van een breuk in de ruwwaterleiding, die niet direct te repareren is. Totaal zullen ongeveer 35 putten opgehoogd moeten worden, ofwel de best functionerende putten die in de autonome ontwikkeling zullen worden ingezet (ZO-serie, ZW-serie en westelijke deel NW-serie).

Afbeelding 10a. Alternatief 0 (autonome ontwikkeling)

De achterliggende gedachte van alternatief 1 is dat door het winnen van water in de NW-hoek van het wingebied de drinkwaterwinning beter verankerd is in de vorm van drie verspreid liggende puttenseries. Hierdoor is de winning meer flexibel en worden winningrisico's (bijvoorbeeld verziltingsrisico's) meer gespreid. Alternatief 2 met een grondwateronttrekking geconcentreerd in het zuidoostelijke deel van de Oostpolder nabij het Zuidlaardermeer heeft als voordeel dat de winning sterker gevoed kan worden door oppervlaktewater, terwijl de effecten op het eco-hydrologische systeem van de Drentse Aa geringer zullen zijn. In alternatief 2 is echter sprake van slechts twee ankers (puttenseries). Beide alternatieven hebben dus voor- en nadelen.

In de alternatieven 1 en 2 worden de putten van de NW-, WA-, Z- en ZW-serie afgestoten. Verder behoeven geen putten opgehoogd te worden omdat met de aanleg van de nieuwe dijkserie, voorzien van een dubbele ruwwaterleiding, de leveringszekerheid in tijden van noodberging gewaarborgd is.

Abbeelding 10b. Alternatief 1

Abbeelding 10c. Alternatief 2

GLOBALE BESCHRIJVING VAN EFFECTEN

In het vooronderzoek zijn de effecten van de herinrichting van de drinkwaterwinning globaal in beeld gebracht. Hierbij is uitgegaan van een grondwateronttrekking volgens het Raamconvenant Hunze & Drentse Aa van 12 miljoen m³/jaar. De nu voorgestelde alternatieven komen in grote lijnen overeen met die uit het vooronderzoek, zodat op basis van genoemd onderzoek een globale effectbeschrijving gegeven kan worden. Alternatief 1 met het winnen van grondwater in de NW-hoek van het wingebied nabij de Hondsrug (2 miljoen m³/jaar) is al eerder in het vooronderzoek doorgerekend, zij het met bestaande putten en een iets grotere capaciteit. Alternatief 2 met een vergrootte winning langs het Zuidlaardermeer (2 miljoen m³/jaar extra) is niet eerder doorgerekend.

Hieronder volgt een inschatting van de effecten:

Effecten drinkwaterwinning

Technische mogelijkheden grondwaterwinning

Het verplaatsen (van het zwaartepunt van) de grondwaterwinning naar het zuidoosten, dicht bij het Zuidlaardermeer is wintechisch goed mogelijk. In het gebied langs het Zuidlaardermeer, waar de dijkserie is gepland wordt een goed doorlatend, grofzandig watervoerend pakket aangetroffen op een diepte van 40 tot 90 m. Verdere uitbreiding naar het zuiden in de vorm van een verlenging van de ZO-serie is slechts in beperkte mate mogelijk door het ontbreken van een geschikt watervoerend pakket in het zuidelijke deel van het wingebied.

Technische duurzaamheid

In de autonome ontwikkeling (alternatief 0) wordt de grondwaterwinning gecontinueerd met bestaande (opgehoogde) winputten. Veel van deze putten zijn oud en vereisen regelmatig onderhoud (regeneratie). In de voorgenomen activiteit (alternatieven 1 en 2) worden nieuwe winputten ingezet in combinatie met de bestaande ZO-serie. De voorgenomen activiteit betekent daarom een verbetering van de technische duurzaamheid van de drinkwaterwinning.

Verzilting

Uit het vooronderzoek is gebleken dat verplaatsing van de winning niet leidt tot een sterke verzilting. Het zoutgehalte van het grondwater (chloridegehalte) zal echter wel toenemen, zowel in de autonome ontwikkeling (alternatief 0) als in de alternatieven. De verwachting is dat er een geringe toename zal optreden van circa 40 mg/l in de huidige situatie tot circa 50 à 60 mg/l in de toekomstige situatie (gemiddelde van totale winning na 50 jaar). In de verziltingsberekeningen zitten echter onzekerheden, zodat veiligheidshalve enkele worst-case scenario's zijn geanalyseerd. Op basis van deze worst-case berekeningen wordt verwacht dat het gemiddelde chloridegehalte van de winning in alternatief 1 in de komende 50 jaar niet zal stijgen boven 80 mg/l, hetgeen lager is dan in de autonome ontwikkeling (maximaal circa 100 mg/l).

Alternatief 2 met een meer geconcentreerde grondwateronttrekking kan mogelijk leiden tot een sterkere toename van het chloridegehalte (aantrekking van brak grondwater uit de ondergrond).

Kwaliteit te winnen grondwater

In de toekomst dient rekening gehouden te worden met een (waarschijnlijk beperkte) toename van de hardheid van het grondwater, zowel in de autonome ontwikkeling als in

de alternatieven. Deze toename van de hardheid is gekoppeld aan de toename van het zoutgehalte van het grondwater.

Grondwaterbescherming

Verplaatsing van de grondwaterwinning naar het zuidoosten betekent tevens dat het intrekgebied van de winning en de 25-jaarszones (waarop grondwaterbeschermingsgebieden doorgaans gebaseerd worden) verschuiven. Aangezien het huidige grondwaterbeschermingsgebied is vastgesteld op de vergunningscapaciteit van 19,8 miljoen m³/jaar en daardoor een relatief grote oppervlakte omvat, zal het grondwaterbeschermingsgebied niet of in beperkte mate gewijzigd behoeven te worden.

Leveringszekerheid (spreiding risico's)

Het verdelen van de grondwaterwinning over meerdere, verspreid liggende puttenseries draagt bij aan de leveringszekerheid (ten aanzien van ongewenste ontwikkelingen in de grondwaterkwaliteit, zoals die van verzilting). Daardoor is de leveringszekerheid in alternatief 1 met een deel van de grondwaterwinning in het noordwesthoek van het wingebied beter gewaarborgd dan in alternatief 2 met een geconcentreerde winning in het zuidoosten.

Effecten op het watersysteem

Verwacht wordt dat door verplaatsing van de winning naar de rand van het Zuidlaardermeer er meer, zij het op indirecte wijze, oppervlaktewater wordt aangetrokken. Deze voeding met oppervlaktewater wordt nog versterkt door de te nemen waterhuishoudkundige maatregelen in het kader van de herinrichting Haren. Mede door peilverhoging, regelmatige inundatie (aanleg zomerpolders) en het vergroten van het areaal boezemland zal de infiltratie van oppervlaktewater aanzienlijk groter kunnen worden. Verwacht wordt verder dat de lokale kwel vanuit het Zuidlaardermeer grotendeels zal verdwijnen.

Effecten op natuur en landschap

Hydro-ecologische effecten

Verplaatsing van de winning naar de rand van het Zuidlaardermeer heeft een gunstig effect op het potentiële herstel van kwelafhankelijke natuurwaarden in het beekdal van de Drentse Aa. Enerzijds komt het zwaartepunt van de winning verder oostwaarts te liggen en anderzijds zal meer voedend oppervlaktewater aangetrokken kunnen worden waardoor het spreidingseffect van de winning geringer wordt. Dit effect is groter in *alternatief 2 (geconcentreerde winning in het zuidoosten) dan in alternatief 1 (met deel van grondwaterwinning in het noordwesten)*. De bijdrage aan het herstel van kwelafhankelijke natuurwaarden in het beekdal van de Drentse Aa is extra waardevol in het licht van de ontwikkelingen rond de vermindering van de grondwaterwinning van De Punt.

In de Onner- en Oostpolder, binnen het invloedsgebied van de grondwaterwinning liggen enkele specifieke natuurgebieden, zoals de Harener Wildernis, de oeverlanden langs het Zuidlaardermeer en het petgatencomplex van de Oostpolder.

Door verplaatsing van de winning naar het zuiden zal de invloed van de winning op de Harener Wildernis, gelegen in het noordelijke deel van de Onnerpolder, afnemen. De invloed op de oeverlanden neemt echter toe. Doordat daar in de huidige situatie ook al infiltratieomstandigheden heersen en de gebieden optimaal gevoed worden door

oppervlaktewater (oppervlaktewater gestuurde natuur) worden geen negatieve effecten op de hier aanwezige vegetaties verwacht.

De huidige en toekomstige reservaatgebieden in het oostelijke deel van de Onner- en Oostpolder worden in het kader van de herinrichting Haren sterk vernat. Peilen worden verhoogd en de gebieden zullen in de winter regelmatig of langdurig onder water komen te staan. De natuur en de natuurontwikkeling in deze gebieden zal sterk door het oppervlaktewater bepaald gaan worden. Verwacht wordt dat de verplaatsing van de grondwaterwinning hier weinig invloed op zal hebben.

Afbeelding 11. Gezicht op oeverlanden Zuidlaardermeer

Landschappelijke effecten

De voorgenen activiteit (alternatieven 1 en 2) zal nauwelijks effecten hebben op het landschap. Er worden immers geen bestaande winputten verhoogd en putten die in geval van noodberging operationeel moeten blijven worden aangelegd in de nieuwe of te verbeteren kade langs het Zuidlaardermeer. In de autonome ontwikkeling (alternatief 0) zullen circa 34 winputten opgehoogd moeten worden. Dit betekent dat er of afzonderlijke terpen of kades met daarop de puttenseries worden aangelegd. De noodzakelijke hoogte van deze terpen of kades zal variëren (zie afbeelding 4) van 1 tot 2 meter boven het maaiveld.

Effecten op fauna

Het Zuidlaardermeer en de Onner- en Oostpolder vormen een belangrijk gebied voor weide- en moerasvogels. Mede gelet op de voorgenomen vernattingsmaatregelen (in het kader van de Herinrichting Haren) worden geen effecten verwacht van verplaatsing van de grondwaterwinning op vogels en overige fauna in het gebied.

In de aanlegfase van het project kan wel verstoring optreden. Dit aspect zal in het MER meegenomen worden.

Milieueffecten

Verspreiding van verontreinigingen

In de Oostpolder ligt een oude stortplaats, waar verontreiniging van het grondwater is geconstateerd. Aangezien het zwaartepunt van de winning in een gebied komt te liggen waar het gepompte watervoerende pakket afgedekt wordt door een relatief dikke kleilaag (Eemklei) wordt niet verwacht dat de voorgenomen activiteit extra risico's met zich meebrengt ten aanzien van de verspreiding van verontreinigingen van genoemde locatie.

Overige milieueffecten

De voorgenomen activiteit zal weinig of geen gevolgen hebben ten aanzien van overige milieueffecten, zoals de toename van gebruik van grondstoffen en energie, de productie van afvalstoffen en geluidshinder.

Overige effecten op omgeving

Landbouw

Ten aanzien van de effecten op de landbouw zijn met name de mogelijke veranderingen van de grondwaterstand van belang. De meeste landbouwgronden binnen het invloedsgebied van de grondwaterwinning liggen in het westelijke deel van de Onner- en Oostpolder en op de Hondsrug. Bij verplaatsing van het zwaartepunt van de winning naar het zuidoosten zal de grondwaterstand in de NW-hoek van het wingebied stijgen en in de ZO-hoek dalen. In het poldergebied, waar een beheerst peil gehandhaafd wordt zullen de grondwaterstandswijzigingen gering zijn. Op de Hondsrug zullen de veranderingen groter zijn. Verwacht wordt echter, dat vanwege de diepe ligging van de grondwaterstand de beïnvloeding van de landbouw op de Hondsrug beperkt zal blijven.

Zetting en maaiveldsdaling

De Onner- en Oostpolder zijn grotendeels bedekt met veengronden. De veendikte kan oplopen tot meer dan 2 meter. Grondwaterstands daling in veengebieden leidt doorgaans tot oxidatie en inklinking (zetting) van veen en daarmee tot daling van het maaiveld. Echter door de aanwezigheid van veel voedend oppervlaktewater (poldergebied met beheerst peil en intensief slotenstelsel) wordt verwacht dat de grondwaterstands daling en daarmee de maaiveldsdaling gering zal zijn.

Cultuurhistorie en archeologie

De voorgenomen activiteit leidt slechts in beperkte mate tot (extra) vergravingen in het gebied. De nieuwe dijkserie wordt aangelegd in de nieuw aan te leggen kade langs het Zuidlaardermeer, onderdeel van het Masterplan Kaden en de Herinrichting Haren. Alleen de aanleg van nieuwe ruwwaterleidingen zullen een beperkte verstoring van de bodem kunnen geven. Volgens het milieuraapport van de SMB-waterberging (Provincie Groningen, 2005) komen in het gebied geen archeologische waarden of vondsten voor.

5 PROCEDURES EN ORGANISATIE

5.1 Betrokken partijen

Vanwege de omvang van de herinrichting van de drinkwaterwinning, is het doorlopen van de m.e.r.-procedure op grond van de Wet milieubeheer (Besluit M.e.r. 1994, categorie 15.2) verplicht². De m.e.r.-procedure is gekoppeld aan de vergunningverlening ingevolge artikel 14 van de Grondwaterwet. Het MER wordt zodanig opgesteld dat ook wordt voldaan aan de vereisten van de Europese SMB-richtlijn (Strategische Milieubeoordeling, zie paragraaf 5.4).

Bij de m.e.r.-procedure en de vergunningverlening zijn verschillende partijen betrokken, die elk een eigen rol hebben. Dit zijn de volgende partijen:

Initiatiefnemer

- Waterbedrijf Groningen is initiatiefnemer voor de aanvraag van de vergunningverlening in het kader van de Grondwaterwet (vergunning GWW). Dit betekent dat het Waterbedrijf tevens initiatiefnemer is voor de m.e.r. Waterbedrijf Groningen stelt de Startnotitie, het MER en de vergunningaanvraag op.

Initiatiefnemer

N.V. Waterbedrijf Groningen
Postbus 24
9700 AA Groningen

Bevoegd gezag

Gedeputeerde Staten (GS) van Groningen zijn belast met de besluitvorming over de vergunningaanvraag. GS van Groningen gebruiken de resultaten van het MER als basis voor hun besluit over de vergunningaanvraag van het Waterbedrijf Groningen. GS zal zich moeten uitspreken over de richtlijnen voor de inhoud van het MER, de aanvaarding van het MER en het verlenen van de vergunning.

Bevoegd gezag

Provincie Groningen
Postbus 610
9700 AP Groningen

² Indien de wijziging van de grondwaterwinning betrekking heeft op een capaciteit van meer dan 3 miljoen m³ per jaar is het besluit van de provincie tot vergunningverlening m.e.r.-plichtig. Bij een capaciteit tussen 1,5 en 3 miljoen m³ per jaar is het besluit m.e.r.-beoordelingsplichtig. Aangenomen mag worden dat in dit geval de grens van 3 miljoen m³ per jaar wordt overschreden, dus dat er sprake is van m.e.r.-plicht.

Commissie voor de m.e.r.

Het bevoegd gezag wordt volgens de m.e.r.-procedure bij haar besluiten geadviseerd door de Commissie voor de m.e.r. Deze onafhankelijke commissie bestaat uit tal van deskundigen op milieugebied. Voor iedere m.e.r. wordt uit de commissie een werkgroep samengesteld. Deze werkgroep heeft tot taak het bevoegd gezag te adviseren over de inhoud van de richtlijnen (richtlijnenadvies) en later over de volledigheid en kwaliteit van het MER (toetsingsadvies).

Wettelijke adviseurs

Het bevoegd gezag dient naast de Commissie m.e.r. ook advies te vragen aan de 'wettelijke adviseurs'. De wettelijke adviseurs zijn overheidsorganen die in de besluitvormingsprocedure, zoals die voor een bepaalde activiteit geldt, als adviseur zijn aangewezen op grond van artikel 7.1 lid 2 van de Wet milieubeheer. In het kader van deze m.e.r. zijn dit:

- VROM-inspectie te Groningen.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Directie Noord te Groningen.
- Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort.
- Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist.

Deze wettelijke adviseurs brengen advies uit over de richtlijnen voor het MER en in een later stadium over de inhoud van het door het bevoegd gezag aanvaardde MER.

Voor de vergunningverlening in het kader van de Grondwaterwet dient van te voren advies te worden gevraagd aan de provinciale Commissie Water en Milieu.

De ontwerpvergunning, die tegelijkertijd met het MER wordt opgesteld dient voor advies naar de volgende instanties gestuurd te worden:

- LTO-Noord
- Waterschap Hunze en Aa's
- Gemeente Haren
- VROM
- Provinciale Omgevingscommissie
- Belastingdienst grote ondernemingen

Insprekers

In de procedure van de m.e.r. zijn twee momenten voorzien waarop belanghebbenden gebruik kunnen maken van inspraakmogelijkheden. De insprekers kunnen opmerkingen maken naar aanleiding van het uitbrengen van de startnotitie en naar aanleiding van het ter inzage gelegde MER. Het bevoegd gezag zal het publiek tijdig informeren wanneer en op welke wijze van de inspraakmogelijkheden gebruik kan worden gemaakt.

Naast de formele partijen binnen het m.e.r.- project heeft Waterbedrijf Groningen de volgende werkgroepen ingesteld:

- Projectgroep bestaande uit vertegenwoordigers van Waterbedrijf Groningen, provincie Groningen, Waterschap Hunze en Aa's en betrokken adviesbureau. De projectgroep geeft directe sturing aan het m.e.r.-proces en de te leveren producten en vormt samen met de initiatiefnemer het aanspreekpunt voor het adviesbureau

- Klankbordgroep bestaande uit vertegenwoordigers van belanghebbende organisaties. De klankbordgroep heeft een adviserende functie. In de vorm van twee overlegondes kunnen zij hun mening over de voorgenomen activiteit naar voren brengen.
- Royal Haskoning zijnde het adviesbureau dat in opdracht van Waterbedrijf Groningen de Startnotitie en het MER opstelt.

5.2

M.e.r.-procedure in relatie tot de besluitvormingsprocedure

De m.e.r.-procedure en de procedure voor de vergunningverlening GWW doorlopen de volgende stappen (zie ook bijlage 1 voor procedureschema):

Stap 1: Opstellen en bekendmaking Startnotitie

De startnotitie van het MER wordt opgesteld door de initiatiefnemer (Waterbedrijf Groningen).

Stap 2: Inspraak startnotitie en vaststelling richtlijnen

Na bekendmaking van de startnotitie door het bevoegd gezag (GS Groningen) volgen zes weken waarin belanghebbenden opmerkingen ten behoeve van het opstellen van de richtlijnen kunnen maken. Inspraakreacties worden toegezonden aan het bevoegd gezag. In de periode van de tervisielegging van de startnotitie wordt een voorlichtingsavond georganiseerd voor de klankbordgroep, waarvoor de verschillende belanghebbende organisaties en overheden worden uitgenodigd.

De wettelijke adviseurs worden in de gelegenheid gesteld om in deze periode advies uit te brengen. De Commissie m.e.r. heeft vanaf de tervisielegging van de startnotitie negen weken de tijd om haar advies voor de richtlijnen van het MER op te stellen voor het bevoegd gezag. Voor het opstellen van de richtlijnen zelf staat een periode van dertien weken na het verschijnen van de startnotitie. Bij het opstellen van de richtlijnen houdt het bevoegd gezag zowel rekening met de schriftelijk ingebrachte reacties van burgers en belangengroepen, het advies van de wettelijke adviseurs als het advies van de Commissie m.e.r.

Stap 3: Opstellen en bekendmaking MER en ontwerpvergunning GWW

Nadat de initiatiefnemer het MER bij het bevoegd gezag heeft ingediend, heeft het bevoegd gezag zes weken de tijd om het MER op aanvaarding te beoordelen. Na eventuele aanvullingen wordt het MER samen met de ontwerpvergunning GWW uiterlijk tien weken na indiening bekendgemaakt.

Stap 4: Inspraak MER

Tot zes weken na de bekendmaking van het MER hebben belanghebbenden de tijd om zijn of haar bedenkingen over het MER kenbaar te maken. Er zal ook een inspraakbijeenkomst worden gehouden, tijdens welke een ieder in de gelegenheid wordt gesteld om zich nader te oriënteren op de inhoud van het MER en hier eventueel mondeling op te reageren. Tenslotte zal de Commissie m.e.r. een toetsingsadvies uitbrengen waarin wordt beoordeeld of het MER voldoende informatie bevat om een besluit over de voorgenomen activiteit te kunnen nemen.

Hierbij wordt getoetst:

- aan de richtlijnen voor het MER;
- op eventuele onjuistheden;
- op volledigheid;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER.

In deze toetsing wordt ook rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen schriftelijke inspraakreacties.

5.3 Eerder genomen overheidsbesluiten

De vergunningverlening is één moment in het besluitvormingstraject over de herinrichting van de waterwinning. Voorafgaand aan de start van deze procedure is een aantal kaderstellende besluiten genomen, waar rekening mee dient te worden gehouden in het MER. De belangrijkste besluiten zijn:

- Provinciaal Omgevingsplan (POP) Groningen.
- Uitwerking Provinciaal Omgevingsplan (POP) Groningen voor de aanwijzing van bergingsgebieden en noodbergingsgebieden in het beheersgebied van waterschap Hunze en Aa's.
- Plan herinrichting Haren met planuitwerking Hunzedal.
- Vergunning grondwaterwinning (19,8 miljoen m³/jaar) in kader van Grondwaterwet.
- Raamconvenant Hunze en Drentse Aa.
- Deelconvenant Gorecht-Oost.
- Aanwijzing Zuidlaardermeer als Vogelrichtlijngebied.
- Provinciale milieuverordening (grondwaterbeschermingsgebied).
- Bestemmingsplan gemeente Haren.

Toelichting op de besluiten:

- **POP Groningen**

De drinkwaterwinning van Onnen is in haar huidige vorm opgenomen in het provinciaal omgevingsplan (POP) van Groningen, vastgesteld op 14 december 2000 door Provinciale Staten van Groningen. Het wingebied, zoals aangegeven in deze startnotitie (afbeelding 2) heeft in het POP de functie 'natuur-land' en 'landbouw in gebied met belangrijke natuurwaarden' gekregen. Het Zuidlaardermeer heeft in het POP de functie 'natuur-water'.

- **Uitwerking POP Groningen**

In het POP Groningen is een planuitwerking voor de aanwijzing van waterbergingsgebieden voor boezemwater aangekondigd. In het rapport 'De aanwijzing van bergingsgebieden en noodbergingsgebieden in het waterschap Hunze en Aa's, Planuitwerking' (Provincie Groningen, 2005) dat is goedgekeurd door GS (15 december 2005) is de Onner- en Oostpolder opgenomen als noodbergingsgebied. Bij de inrichting van de Onner- en Oostpolder worden beschermingsmaatregelen genomen voor het pompstation Onnen van het Waterbedrijf Groningen. Ten behoeve van de besluitvorming over deze planuitwerking is de Strategische Milieu Beoordeling (SMB) waterbergingsgebieden Hunze en Aa's uitgevoerd. In het bijbehorende Milieuraapport zijn zes alternatieven voor waterberging opgesteld waarvan de milieueffecten beschreven zijn. Het rapport

bevat ook een beschrijving van de milieueffecten van de inzet van de Onner- en Oostpolder als noodbergingsgebied.

- **Herinrichting Haren**

Het landinrichtingsplan heeft betrekking op het buitengebied van de gemeente Haren en kleine gedeelten van de gemeenten Groningen en Hoogezand-Sappemeer. Het bevat voorstellen om de situatie voor landbouw, natuur, milieu, landschap en recreatie te verbeteren. Het hoofddoel van het plan is de realisering van de ruimtelijke indeling voor natuur en landbouw volgens de Gebiedsvisie Haren en de afstemming van de inrichting van het gebied daarop. Het landinrichtingsplan is door Gedeputeerde Staten (GS) van Groningen vastgesteld op 30 november 1999. Als uitwerking op het landinrichtingsplan heeft de landinrichtingscommissie in juni 2001 het ontwerp planuitwerking Hunzedal uitgebracht.

- **Vergunning grondwaterwinning (19,8 miljoen m³/jaar)**

In de Vergunning grondwaterwinning Onnen geeft de provincie Groningen toestemming aan het Waterbedrijf Groningen voor de onttrekking van maximaal 19,8 miljoen m³/jaar voor de pomplocatie Onnen.

- **Raamconvenant Hunze en Drentse Aa**

In het Raamconvenant Hunze en Drentse Aa hebben de deelnemende partijen, waaronder Waterbedrijf Groningen, afgesproken de gemiddelde jaarlijkse grondwateronttrekking door pompstation Onnen aan een maximum van 12 miljoen m³ per jaar binden en de vergunde onttrekking van 19,8 miljoen m³ per jaar te handhaven. Het raamconvenant is op 22 maart 1999 opgemaakt en ondertekend.

- **Deelconvenant Gorecht-Oost**

Een van de uitgangspunten van het Deelconvenant Gorecht-Oost is de handhaving en duurzame inpassing van de bestaande grondwaterwinning voor drinkwater te Onnen. Het deelconvenant geldt voor de duur van 30 jaar. Het winnen van drinkwater moet duurzaam samengaan met natuurontwikkeling. Het deelconvenant is op 22 maart 1999 opgemaakt en ondertekend.

- **Vogel- en Habitatrichtlijn.**

Het reservaatgebied van de Onner- en Oostpolder alsmede het Zuidlaardermeer vormen onderdeel van het Vogelrichtlijngebied Zuidlaardermeergebied. Het vogelrichtlijngebied maakt daarmee tevens onderdeel uit van de Natura-2000-gebieden.

- **Milieuverordening provincie Groningen**

In de provinciale milieuverordening zijn regels vastgesteld ter bescherming van de kwaliteit van het grondwater met het oog op de drinkwaterwinning. Hiertoe zijn grondwaterbeschermingsgebieden en waterwingebieden aangewezen. Waterwingebieden zijn, in termen van grondwaterbescherming, gebieden (60-dagen zones) rondom de puttenseries met een bijzondere bescherming, niet te verwarren met het wingebied zoals bedoeld in deze m.e.r. Een groot deel van de Onner- en Oostpolder is aangewezen als grondwaterbeschermingsgebied. De grondwaterbeschermingsgebieden en de inliggende waterwingebieden zijn ook opgenomen in het POP van Groningen.

- **Bestemmingsplan gemeente Haren**

In het vigerende bestemmingsplan buitengebied van de gemeente Haren zijn de grondwaterbeschermingsgebieden met inliggende waterwingebieden opgenomen.

5.4

Nog te nemen overheidsbesluiten

Na het verlenen van de vergunning voor de grondwateronttrekking (GWW), is een aantal andere wettelijke procedures van toepassing voor de realisatie van de herinrichting van de drinkwaterwinning. Bij de beschrijving van deze procedures is onderscheid gemaakt tussen nationale en Europese wet- en regelgeving.

Nationale wet- en regelgeving

Milieuverordening provincie Groningen (in kader van Wet milieubeheer (WM) en Wet bodembescherming (WB))

De provincie Groningen dient de ligging van de waterwingebieden (60 dagen-zones) en het grondwaterbeschermingsgebied (25 jaarszone) aan te passen. Met de provincie Drenthe dient afstemming plaats te vinden in verband met eventuele provinciegrensoverschrijdende effecten.

Provinciaal Omgevings Plan (POP)

De provincie moet de veranderde ligging van grondwaterbeschermingsgebied inclusief waterwingebied en eventuele wijzigingen in de toekenning van integrale functies (waar milieu deel van uitmaakt), op termijn, in het POP vastleggen. Dit geldt ook ten aanzien van eventuele wijzigingen in de toekenning van integrale functies (waar water deel van uitmaakt). Afstemming is noodzakelijk met de provincie Drenthe in verband met eventuele grensoverschrijdende effecten.

Bestemmingsplan(wijziging)

De gemeenten Haren en Hogeveen-Sappemeer moeten de gewijzigde situatie vastleggen in hun bestemmingsplan buitengebied. Overwogen kan worden om hiertoe in het thans in procedure zijnde bestemmingsplan buitengebied Haren:

- of een wijzigingsbevoegdheid op te nemen;
- of een vrijstellingsprocedure te volgen volgens art. 19 WRO.

Aanleg- en bouwvergunning

Voor landschappelijk gevoelige gebieden (zoals bosgebied, natuurreservaten, buitengebied, enz.) kan het bestemmingsplan voorschrijven dat een aanlegvergunning nodig is voor het verrichten van graafwerkzaamheden en dergelijke. Afhankelijk van de aard en omvang van de werkzaamheden kan het aanvragen van een bouwvergunning bij de gemeente Haren noodzakelijk zijn.

Keurontheffing

Het Waterbedrijf Groningen moet aan het waterschap Hunze en Aa's om ontheffing van de Keur vragen voor bijvoorbeeld de aanleg van winputten, waterleidingen etc. in de boezemkade.

Natuurbeschermingswet

Het Zuidlaardermeergebied maakt deel uit van Natura 2000-gebieden, het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden. Waterbedrijf Groningen heeft een vergunning voor het wijzigen van de grondwaterwinning nodig, wanneer negatieve effecten op het Zuidlaardermeergebied niet kunnen worden uitgesloten. Deze vergunning moet bij de provincie worden aangevraagd. Gedeputeerde Staten van Groningen nemen het definitieve besluit over de vergunningverlening. Hiermee wordt tevens aan de vereisten van de Europese Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn voldaan. Bij de vergunningverlening kan gebruik worden gemaakt van de informatie uit het MER.

Flora- en faunawet

Waterbedrijf Groningen moet de minister van LNV waarschijnlijk ontheffing vragen van het verbod op het uitvoeren van activiteiten, die schadelijk zijn voor de in het gebied voorkomende bedreigde soorten. Hiermee wordt tevens aan de vereisten van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn voldaan. De ontheffing heeft betrekking op de uitvoering van bepaalde werkzaamheden. Afhankelijk van de soorten die op de locatie voorkomen is sprake van een lichte of uitgebreide toets. Bij het verlenen van ontheffing kan gebruik worden gemaakt van de informatie uit het MER.

Europese regelgeving

Richtlijn 2001/42/EG voor strategische milieubeoordeling (SMB)

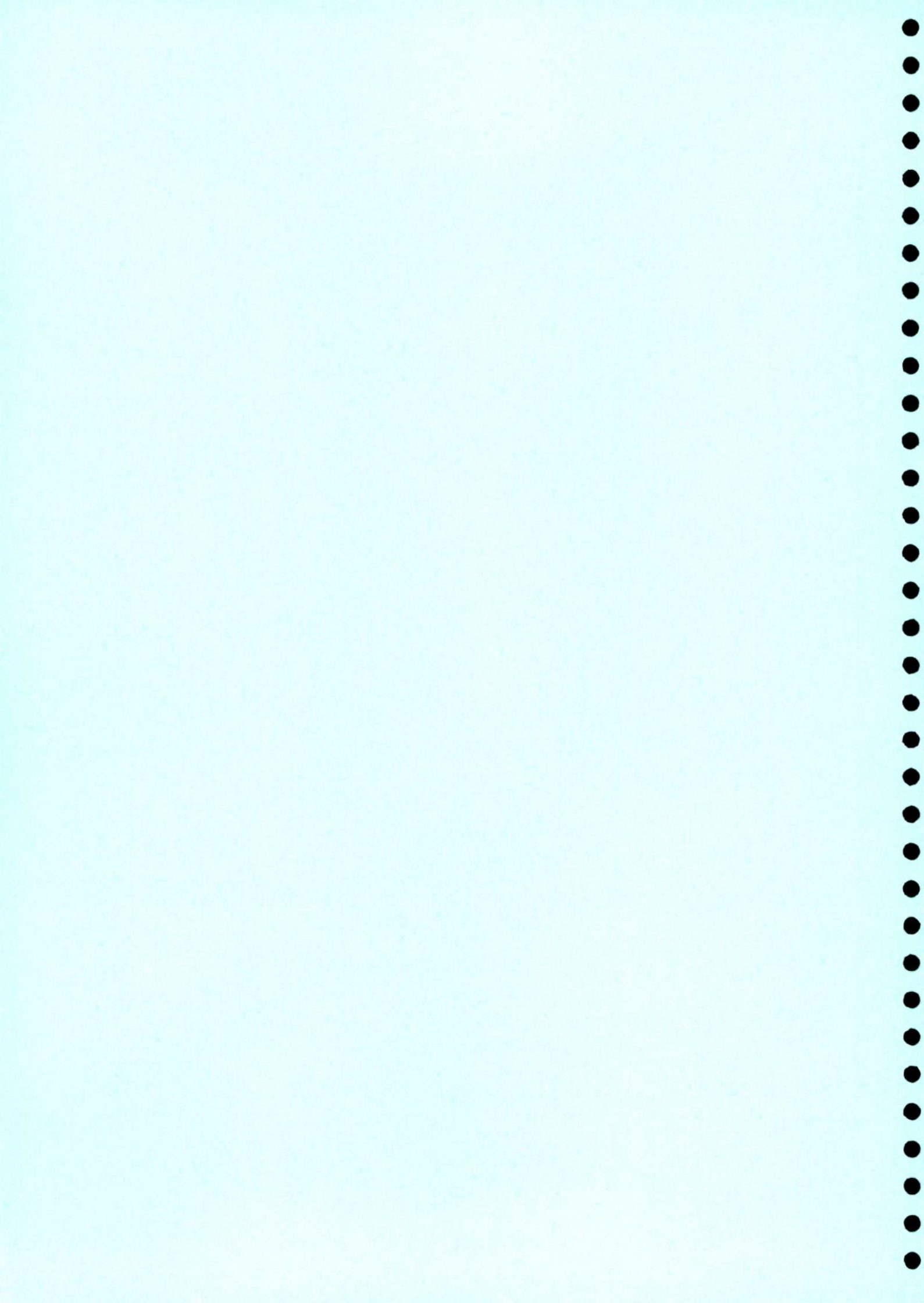
Sinds juli 2004 is de Europese richtlijn voor de strategische milieubeoordeling in werking getreden. Omdat deze richtlijn nog niet is geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving heeft de richtlijn een rechtstreekse werking. Volgens deze richtlijn dienen strategische plannen en programma's met mogelijk nadelige milieueffecten beoordeeld te worden op hun milieueffecten. Deze richtlijn is niet direct van toepassing op dit project omdat het een vergunningverlening betreft. De extra eisen die de richtlijn stelt zijn echter beperkt in relatie tot de m.e.r.-procedure. Deze hebben onder andere betrekking op het beschrijven van effecten op de biodiversiteit en gezondheid. Het MER zal zodanig worden opgesteld dat eveneens wordt voldaan aan de eisen van de Europese SMB-richtlijn.

LITERATUURLIJST

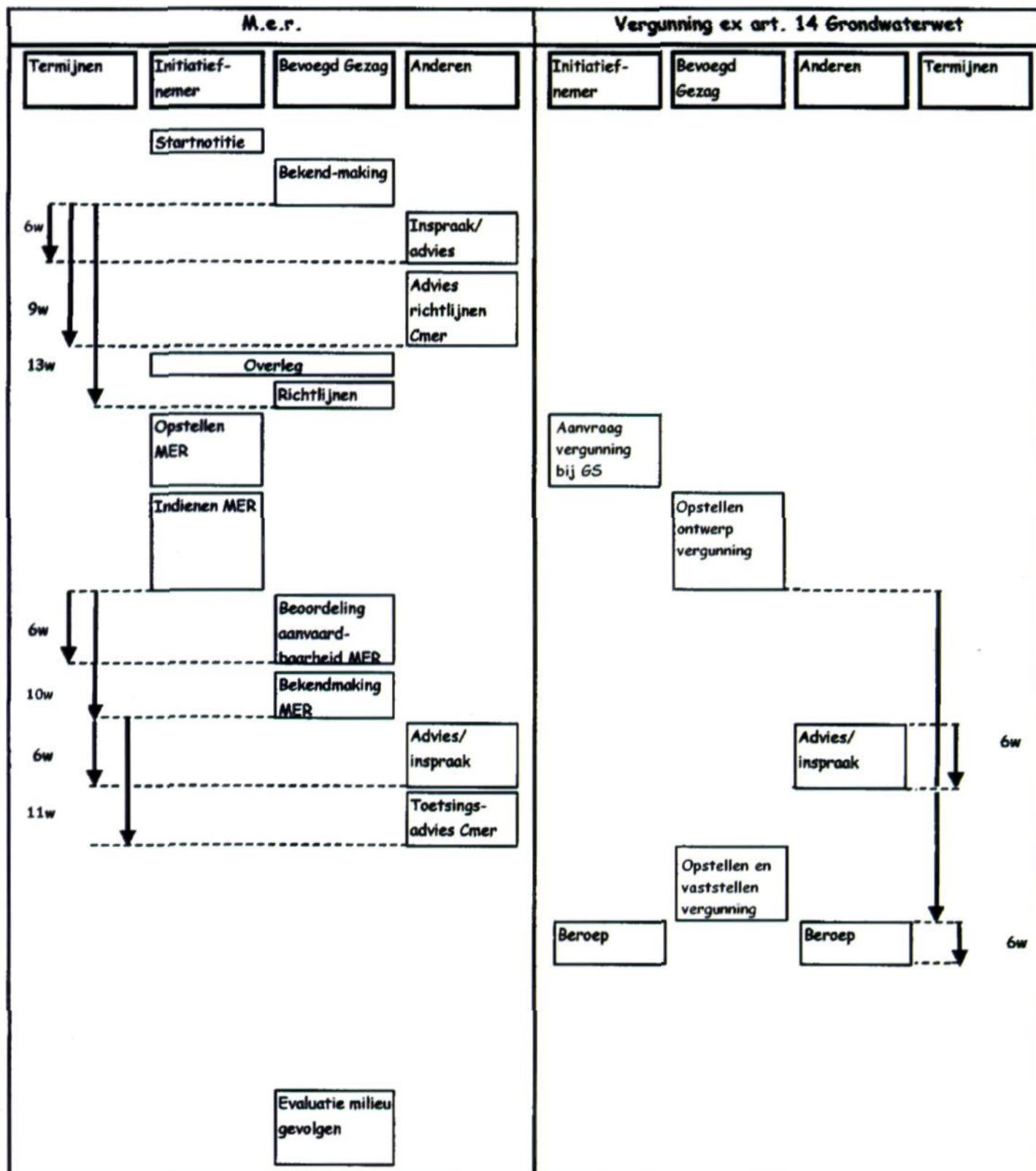
1. Provincie Groningen (2005). De aanwijzing van bergingsgebieden en noodbergingsgebieden in het waterschap Hunze en Aa's. Planuitwerking. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten der provincie Groningen in de vergadering van 13 december 2005.
2. Waterschap Hunze & Aa's (2006). Waterberging Onner- en Oostpolder. Inrichting van de Onner- en Oostpolder als noodbergingsgebied. Ontwerpinrichtingsplan vastgesteld op 31 mei 2006.
3. IWACO en KIWA (1998). Naar integraal waterbeheer in het Gorecht. Hoofdrapport, rapportnummer 2235400, 7 oktober 1998.
4. Landinrichtingscommissie Haren (2001). Herinrichting Haren. Ontwerp planuitwerking Hunzedal, juni 2001.
5. Royal Haskoning (2006). Onderzoek verzilting en optimalisatie grondwaterwinning Onnen, fase 2. Eindrapport project 9R6496, 31 mei 2006.
6. Provincie Groningen (2005). Milieurapport Strategische Milieubeoordeling; de aanwijzing van waterbergingsgebieden in het waterschap Hunze en Aa's in een uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan Groningen. Grontmij Nederland bv, Haren/Zwolle, 14 december 2005.
7. BügelHajema adviseurs (2005). Advies Flora- en faunawet Noodbergingsgebieden Onner- en Oostpolder, polder Lappenvoort en polder Het Oosterland. Haren/Assen Projectnummer 103.11.01.21.51, 14 november 2005.

Bijlage 1
Schema procedure m.e.r. en vergunning ex. art. 14
Grondwaterwet (GWW)

Schema procedure m.e.r. en vergunning ex. Art. 14 Grondwaterwet (GWW)

N = initiatiefnemer (Waterbedrijf Groningen), BG = bevoegd gezag (Gedeputeerde Staten Groningen)